

DRAMES RURALS

Víctor Català

TREBALL DEL LLIBRE

Aitor Niñerola Gavaldà

INTRODUCCIÓ

Quins dos contes s'aparten de la unitat del conjunt?

L'explosió i l'enveja són els dos únics contes que s'aparten de la unitat del conjunt perquè van ser afegits amb posterioritat

- L'explosió: La història, els personatges i el marc no són de la ruralia sinó del món obrer de la Barcelona dels atemptats anarquistes.
- L'enveja, tot i estar emmarcada en el món rural, està centrada en la maternitat (és un idil·li conjugal)

Quines característiques comunes presenten els altres deu?

Els altres deu contes, són històries tràgiques o dramàtiques ubicades en espais rurals i representades pels personatges de la pagesia. Aquests personatges estan marcats per la fatalitat, contra la qual no poden lluitar, i acaben perdent la vida o viuen en la desgràcia.

Quins tres aspectes permeten particularitzar-los?

- La manera en com es presenta la desgràcia o com actua la fatalitat. De vegades, la causa de les desgràcia són les accions violentes d'un home contra una dona. D'altres, la fatalitat és causada per un element superior i incontrolable o pels actes inconscients d'éssers primaris.
- La diversitat dels personatges, de les seves personalitats i dels seus tractaments, enfocats des de perspectives diferents (comportaments externs, el seu món interior, la contraposició entre l'aparença i el món interior...)
- La varietat de formes i de recursos propis de tota la narrativa.

FITXES DE COMENTARI

Títol: *En Met de les Conques*. Conta la tràgica vida d'en Met, el fill d'una dona anomenada "Conca"

Argument

En un poble rural vivien les Conques, mare i filla, considerades bruixes i no estimades per ningú. La més jove de les Conques tingué un fill, en Met. Mal nodrit i desgraciat, cresqué en la misèria.

Arribada la quaresma, un predicador predicà sermons a l'església. D'ençà que en Met sentí el primer que es tornà un gran devot de la paraula de Jesús. Aquesta extrema devoció li provocava tals al·lucinacions que després de morir sa mare, va veure la figura de Jesús que li deia d'anar a fer penitència a la muntanya.

En Met s'hi decidí i, per accident, caigué al fons d'una cova. I allí morí, tot sol i desemparat: ningú el trobà a faltar.

Personatges

- Les Conques, mare i filla. Considerades bruixes. La mare mor i la filla, de 30 anys passats (xarxona, aspra, bigotuda... mig mascle) té en Met. La criden l'"estrafet gallimarsot".
- En Met. Protagonista de la història. No coneix el seu pare i la gent li té poc afecte. El seu aspecte físic és decadent.
- Predicador. Va a fer els sermons de la Quaresma al poble. Bon regent i d'avançada edat, calb amb la cara flonja i els ulls somorts.
- Metge. Viu al poble però quan en Met el necessita perquè la seua mare s'està morint (per intoxicació) aquest no pot acudir perquè està malalt.
- Altres personatges: Rufic, Fuster, Mossèn, Caçadors...

Punt de vista: Narrador extern omniscient.

Espai: Un poble situat a la muntanya, apartat de la ciutat.

Temps textual: Conta la història des que en Met naix fins que mor. Hi ha salts temporals.

Procediment Narratiu: Predomina la narració.

Títol: *Idil·li xorc*. Conta la relació amorosa entre dos captaires (idil·li) que no dona fruit (xorc, estèril).

Argument

Hi havia un grup de captaires que demanava pels carrers de la vila. Dintre d'aquest grup n'hi havia dos que tenien bona relació, en Tit i la Laia.

En Tit cuidava porcs i la Laia criava conills. La Laia vivia sola; en canvi, en Tit vivia amb la seua família, que l'odiava amb totes les forces. Van decidir casar-se.

D'amagat i amb l'ajuda del Campaner i del cec, que van fer de testimonis, es van casar. En sortir del casament, els veïns del poble els van apedregar i van matar en Tit.

Personatges

- Laia. Captaire de 53 anys d'edat, alta i prima. Tenia càncer i sempre anava descalça. Criava conills i tenia per menjar
- Tit (Josep). Captaire d'uns 60 anys d'edat, petitó, rabassut, amb el cap gros, els ulls petits i el nas boterut i vermell. De petit li passà un carro de grava pel damunt i quedà tocat. Guardava els garrins del poble en un tancat. La seua família no el volia.
- Rector: Casa en Tit i la Laia d'amagat.
- Miquel el campaner i el cec: fan de testimonis perquè Tit i Laia es puguen casar.
- Altres personatges: Gonya, Sica Llosca, Quelò, Nen del Bec, Jaumet, la Llúcia, la Conilla, Farriola, Margfuga, Gravat, Benet, Mònica...

Punt de vista: A la part narrada, el narrador és omniscient.

Espai: Al camí entre la vila i el poble i al poble on viuen.

Temps textual: L'acció es desenvolupa durant uns quants dies, més o menys durant una setmana

Procediment Narratiu: Predomina el diàleg entre els personatges, tot i que també hi ha parts narrades.

Títol: *Parricidi*. Un parricidi és un crim del cònjuge. I una cosa similar passa.

Argument

La Lena està a casa i el seu fill dorm. El seu marit està a la taverna i ella rep la visita d'en Pau, el seu amant.

Pau, pres d'ira per un atac de gelosia, mata la Lena i la deixa tirada al llit. En Felet, el marit, arriba a casa begut però no s'adona de res i es gita al llit. L'endemà, quan en Titet es desperta, pensa que la seva mare dorm i surt al carrer. Les veïnes, en veure que la Lena no respon als crits, pugen a veure què passa.

En trobar la Lena morta, acusen el seu marit d'haver-ho fet. En Titet, innocentment, va esborrant les pistes que l'amant havia deixat. En Felet és acusat de l'assassinat de la seva muller i condemnat a presó.

Personatges

- Felet. Marit de la Lena i pare d'en Titet.
- Titet. Fill de la Lena i en Felet. És petit.
- Lena. És la dona d'en Felet. Cometia adulteris.
- Pau. Amant de la Lena. L'assassina.
- Altres personatges: Metge, Rector, Guàrdia Civil, Veïnes...

Punt de vista: Narrador omniscient

Espai: Casa la Lena

Temps textual: Una nit

Procediment Narratiu: Es combinen la narració i el diàleg

Títol: *Daltabaix*. Té aquest títol per l'accident que pateixen amb el carro.

Argument

L'avi Palau tenia dos fills, en Quim i en Verí, l'hereu. Aquest darrer tenia molt mal geni però tot i això, un dia va trobar una noia amb qui casar-se, la Dolorettes.

El casament, però, va ser un calvari perquè no la tractaven gens bé. Va tenir un fill, en Llombric. Un dia, en Verí va comprar una mula i la va anar a provar. De tornada a casa, amb un carro ple de llenya, aquesta es va parar i no volia creure. En un intent desesperat de fer-la arrancar, Verí ordenà al seu germà que prenguéssin foc sota la mula. Aquesta, en notar el calor, arrancà.

La mula s'endugué pel davant en Llombric (el carro li xafà el coll) i l'avi Palau (que morí al cap d'uns dies per infeccions a les ferides) i acabà estimant-se al Torrent, juntament amb el carro i en Verí. La Dolorettes, després de totes les morts, patí un greu trastorn i en Quim acabà fent-la fora de casa. L'única persona que acollí aquella criatura plena de misèria i desgràcia fou l'àvia Pastora que, abans de casar-se, ja li havia predit el futur.

Personatges

- L'avi Palau. Vell i gros, no ha treballat en sa vida. Vivia amb els seus dos fills, en Quim i l'hereu (Verí)
- Quim: Fill de l'avi Palau. Molt treballador
- Verí. L'hereu Palau. Malcriat i de caràcter dur. Només el feia creure son pare (d'aquí el nom)
- Dolorettes (la forastera). Dona, alta i prima. Es casa amb el Verí i té un fill.
- Llombric. Fill de la Dolorettes i en Verí. Nét de l'avi Palau
- Àvia Pastora. Veïna de l'avi Palau. Ajuda la Dolorettes quan la fan fora de casa.
- Altres personatges: Samaruga, la de can Perdiu, "la mula"...

Punt de vista: Narrador omniscient.

Espai: Barri de Dalt.

Temps textual: Uns cinc anys, des que Verí es casa amb la Dolorettes i té el seu fill fins que succeeix la tragèdia.

Procediment Narratiu: Predomina la narració.

Títol: *El pastor*. Narra l'enfrontament entre un pagès i un pastor de l'Empordà (que té per enemic l'home).

Argument

En Ton era una pagès de l'Empordà, casat i sense fills. Tenia grans extensions de terra que s'estimava tant o més que la seua pròpia vida.

Un dia un pastor, en Nasi, va pasturar el seu ramat per una de les terres d'en Ton: el pas de les ovelles va destruir tota la collita. Aquest, cabrejat perquè havia perdut gran part de les collites, sembrà el camp de figues amb hams, per si les ovelles tornaven. I, efectivament, quan les ovelles van tornar es van empassar les figues amb hams.

En Nasi, en adonar-se del que havia passat, va tornar de nit i d'amagat al camp on havien pasturat les ovelles. En Ton, aquella mateixa nit també va anar-hi per comprovar si encara quedaven figues. Quan en Nasi trobà en Ton cercant figues, el matà i li féu empassar un grapat de figues. Per no deixar rastre, tirà les figues sobrants i a en Ton, el lligà a una pedra i el llançà al riu.

Personatges

- Ton. Pagès. No tenia fills però estava casat. Apreciava molt les seues terres que tant li havien costat de conrear.
- Rosa. És la dona d'en Ton. Va tenir tifus.
- Nasi. És un pastor de la contornada, tossut i malcriat.
- Altres personatges: el de la Torrenera, en Jepet, Ferriol...

Punt de vista: Narrador omniscient.

Espai: Poble veí de Torre-roja, a l'Empordà.

Temps textual: Uns quants dies.

Procediment Narratiu: Narració.

Títol. *La vella*. Narra la història de la padrina del Manyo, la vella de casa.

Argument

La padrina va sofrir un atac i quedà semiparalitzada. A casa, es lamentaven que no hagués mort puix que a casa només feia nosa.

Cada dia, la ficaven al porxo i allí la deixaven tota la jornada, fins que tornaven a casa: era la rutina.

Un dia, es calà foc a la casa i la vella, en adonar-se de l'incendi, intentà fugir però caigué plegada a terra. El foc la calcinà viva, juntament amb tot el que hi havia a la casa: només quedaren les quatre parets. El Manyo havia caigut en la misèria.

Personatges

- La padrina. És una dona vella, que ha patit una paràlisi. Mor calcinada.
- Altres personatges: L'hereu, la jove (casada amb l'hereu), el menut (fill de la jove i l'hereu), la mossa gran, Baldiri (mercader que troba la padrina)...

Punt de vista: Narrador omniscient

Espai: Cal Manyo

Temps textual: Tot i que explica la rutina i els fets que havien passat temps enrere, l'acció principal esdevé en un dia.

Procediment Narratiu: Narració

Títol: *L'empelt*. Té aquest títol perquè el conte conta la història d'un "empelt" que no va sortir gaire bé.

Argument

L'avi Ordis, empeltador, havia quedar viudo als 40 anys amb un fill, el Noi. S'ajuntà amb "la dona pitjor del poble" i tingué un altre fill, el petit Ordis. Aquest darrer tenia un caràcter ben diferent al de son pare; havia sortit a sa mare (l'empelt tarat).

Mort el Pare, el Noi féu fora el germà petit de casa. Un dia en Pau, el sereno, li comentà al Noi que havia vist algú rondar pel galliner de ca seua. Aquest, decidit a enxampar el personatge que es passejava pel corral, féu guàrdia tota la nit amb l'escopeta a la mà.

Quan entrà el lladre, s'esperà a veure què feia i quan va veure que li robava el blat es llançà al seu damunt i, quina sorpresa: era el seu germà. Després de discutir el Noi decidí no matar-lo puix que era fill de son pare i, tal i com el Petit marxà, el Noi es quedà sol, plorant al celler.

Personatges

- Pau. És el sereno del poble
- El Noi (el Noi Ordis). És el fill gran Ordis; treballador, seriós i intel·ligent.
- El petit Ordis. És el fill petit Ordis. És un malcriat. La seva mare és "la dona pitjor del poble"
- L'avi Ordis. Era empeltador i va quedar viudo als 40 anys.
- La dona pitjor del poble: vella, lletja, bruta i bevedora.

Punt de vista: Narrador omniscient

Espai: A ca l'Ordis

Temps textual: l'acció es desenvolupa durant un dia: al matí al poble i a la nit a la casa.

Procediment Narratiu: Narració i diàleg. Predomina la narració

Títol: *Agonia*. És el període de transició entre la vida i la mort i aquest conte succeeix durant aquest període.

Argument

La Bel estava malalta al llit i en Minguet vetllava per ella a totes hores. Aquella nit estaven esperant la visita del metge.

L'estat de la Bel era molt dolent; la Mort la cridava. Aleshores, ella decidí contar-li a en Minguet que el fill gran, l'hereu, no era fill seu sinó d'en Ramon, el metge, i que s'havia casat amb ell perquè no volia muntar rebombori ja que, era una noia jove, sense casar i embarassada. Tot i això, en Minguet la perdonà perquè pogués anar "al cel".

Dit tot el pecat, les forces de la Bel cessaren, just quan el senyor Ramon, el metge, entrava per la porta

Personatges

- Minguet. Bon home, casat amb la Bel. N'estava molt enamorat. Havia tingut un fill amb ella (Jaumet)
- Bel. És la dona d'en Minguet. Més jove que ell. Tenia dos fills de pares diferents.
- Senyor Ramon. És el metge i el pare de l'hereu.
- Jaumet. Fill petit de la Bel i en Minguet. Viva a l'estranger.
- L'hereu. Fill de la Bel i el senyor Ramon. Vivia amb la Bel i en Minguet; era l'hereu de la seua fortuna.
- Altres personatges: la Mort (apareix personificada)...

Punt de vista: Primera persona

Espai: A la casa d'en Minguet.

Temps textual: Durant la nit.

Procediment Narratiu: Predomina el diàleg.

Títol: *Ombres*. La relació entre el títol i el conte rau en el misteriós secret entre la Maleneta i el seu home perquè no es sap en tot el conte.

Argument

La Maleneta i la Rita eren dos cosines orfes. La Rita es casà amb Geniset, un treballador, i la Maleneta amb un hereu. Aquesta última anà a viure al mas de l'hereu.

Un dia, misteriosament, aparegué la Maleneta a ca la Rita, desconsolada i plorant. No mai van saber què li passava però la van animar a tornar a ca seua. Dos dies després, a la nit, ja tornava a ser a ca la Rita, plorant i dient que a ca seua *la locarien*. Tal i com va dir el metge, aquella dona estava folla.

Passaren els anys i el marit i el fill de la Maleneta emigraren a Argentina perquè ho havien perdut tot i no tenien res. La Maleneta, boja i mal vestida, vagava pels camps en companyia d'una vaca.

Personatges

- Maleneta. Òrfena, blanca, de cabells i ulls foscos, airetona. Cosina de la Rita. Es va casar amb un hereu. Desgraciada i boja.
- Rita. Òrfena, moreneta, de cabells rossos, ulls verds, bona xicota. Era cosina de la Maleneta i es va casar amb en Geniset.
- Geniset. Marit de la Rita. Era un home treballador
- Hereu. Marit de la Maleneta. Estava endeutat per totes bandes
- Altres personatges, la mare de l'hereu, el fill de la Maleneta, el metge...

Punt de vista: Al principi, narrador protagonista perquè el fragment està en primera persona. Després, el narrador passa a ser un observador exterior.

Espai: Els fets succeeixen a ca la Rita, a ca la Maleneta i pels voltants del poble on viuen.

Temps textual: La durada del conte està al voltant d'uns 12 anys.

Procediment Narratiu: Predomina la narració.

Títol: *L'explosió*. Explica els fets d'una explosió a Barcelona (atemptat anarquista).

Argument

En Peret havia perdut la feina. Vivia amb la seua dona, la Quimeta, i no tenien res per menjar. No obstant això, ell no volia anar a veure el seu ex-amo per demanar-li feina novament.

Un dia, quan la Quimeta havia marxat de casa, en Peret va quedar amb el Palmella; havien decidit de ficar una bomba al taller de don Eladi.

Una vegada encesa la bomba, en Peret s'allunyà per veure l'espectacle. Se li gelà la sang perquè s'endugué una gran sorpresa: aleshores la Quimeta sortia del taller de don Eladi (havia anat per parlar amb ell i aconseguir novament feina al seu marit). Tant el taller com la Quimeta, saltaren pels aires.

Personatges

- Peret. Casat amb la Quimeta. Treballava a un taller de mobles. Perd la seua feina i llavors es fa anarquista.
- Quimeta. És la dona d'en Peret. Pateix per ell i per les idees que té al cap.
- Don Eladi. És l'amo del taller de mobles on treballava en Peret.
- En Palmella. Amic d'en Peret. Anarquista.
- Altres personatges: la Margarida

Punt de vista: Narrador omniscient (narració)

Espai: Barcelona.

Temps textual: Els actes esdevenen en un parell de dies.

Procediment Narratiu: Predomina el diàleg tot i que també hi ha narració.

Títol: "Nochebuena". El títol fa referència a quan succeeixen els fets, el dia 24 de desembre, la nit abans de Nadal, en castellà anomenada "nochebuena".

Argument

La Màxima, la Marieta i la Marcona eren tres amigues que acostumaven a estar sempre juntes. Un dia, van quedar d'anar a ca la Marcona a la nit.

La Màxima, després de sopar, va anar a ca la Marcona. Van fer una castanyada per celebrar la nit de nadal, juntament amb uns quants veïns més. Després de fer una mica de gresca, van retirar.

En tornar a casa la Màxima s'adonà que s'havia deixat la porta oberta. Pujà a l'habitació i en veure que estava desordenada anà a l'obertura de la màfega a comprovar si encara tenia els diners. Aleshores aparegué Pere Anton i l'ofegà amb el matalàs. Després d'haver-la mort, li robà els diners i la deixà allí estesa.

Personatges

- Màxima. Vella, de 79 anys. Era vídua i no tenia fills. Vivia amb el gat i les quatre gallines. Tenia molta cura dels seus diners. L'assassinen.
- Pere Anton. Veí de la Màxima. Gandul i malfeiner, malbaratava els diners en jocs i apostes. És l'assassí.
- Marcona. Vella, de 81 anys. Tenia fills i era molt amiga de la Mariagneta i la Màxima.
- Mariagneta. La més jove de les tres velles. Tenia també molts fills i era amiga de la Marcona i la Màxima.
- Altres personatges: Piu, veïns que acudeixen a la castanyada...

Punt de vista: Narrador omniscient.

Espai: A un poble rural, concretament, a ca la Màxima, al carrer i a l'entrada de ca la Marcona.

Temps textual: Des de la tarda fins a la nit del dia 24 de desembre.

Procediment Narratiu: Al principi predomina el diàleg però després guanya partit la narració.

Títol: *L'enveja*. Parla sobre la malícia dels veïns vers la desgràcia de no poder tenir fills.

Argument

Hi ha una parella, anomenada *Forros* pels veïns, que no poden tenir fills i estan sotmesos a una forta pressió social.

Les fruites, associades a la maternitat, produeixen una sensació de benestar a la protagonista. En concret, les magranes.

L'home la despulla i omple el llit de petites magranes verdes. La dona aleshores se sent realitzada i comença a menjar-ne.

Personatges

- La dona “Forra”. Camperola, de rostre blanc i cabells d’or. No pot tenir fills amb el seu marit.
- L’home “Forro”. Bon home, treballador. Dóna suport a la seua dona, la “Forra”

Punt de vista: Narrador omniscient.

Espai: Poble petit, rural.

Temps textual: Uns deu anys, una mica més.

Procediment Narratiu: Predomina la narració

LLENGUA

Agafeu un fragment amb certa unitat d'algun conte i poseu-lo en català normatiu modern, procurant de mantenir la vivor de l'original i la seua riquesa lèxica. Feu que tant la veu narradora com els personatges s'expressen en el registre lingüístic que els correspon. (Primer, copieu el fragment del text; trieu-ne un que tinga narració i algun diàleg)

Així que el senyor rector se ficà a la sagristia, la comitiva s'encaminà cap a l'aigua beneita, ella satisfeta i presumida com un gall, espolsant-se les faldilles de l'aranya que se li havien matxucat, i ell amb la cara riallera i els llavis com una deu viva. No se sabia traure del cap el cop que havia fet: ja tenia dona i casa per arreu... i el *cric-cric* dels bastons sobre les llambordes del sòl li sonava com un repiqueteig de festa.

Eixiren al carrer: encara no llostrejava i les estrelles relluïen com guspiretes a punt d'apagar-se.

— Caracu, quin airet que fa! —digué ella tota melindrosa tapant-se la boca amb el bec del mocador.

— I que en sou de fredolica, Laia...! Veieu? Jo hi trobo bo —contestà ell, tot tou i rient.

El ceguet també barbossava alguna cosa, quan, de sobte, esclatà una cridòria espantosa i xiulets furients i cops de perols i esquellotes: quedaren eixordats. Mes abans de tenir temps de dir paraula, de tots els indrets de la placeta sortí una pluja de pedres com ous de gallina, que petaren per les parets i la porta de l'església, amb un terratrèmol de mil diastres. Reculà la comitiva, esfereïda; però entremig de la fressa i dels xisclets de dona i renecs d'home, s'oi un gran esgarip i quelcom petà pesatament en terra. A la porta se toparen amb el senyor rector, que sortia cremat i cridant:

— Què és això, poques vergonyes, perduts!

Però enmig d'aquella tempesta no s'hi sentia la seva veu i tingué d'amagar-se a corre-cuita per no rebre.

Així que el senyor rector entrà a la sagristia, la comitiva s'encaminà cap a la sortida, ella satisfeta i presumida com un gall, mentre s'espolsava les faldilles de l'aranya que se li havia matxucat, i ell amb la cara riallera i els llavis com una deu viva. No se sabia traure del cap el cop que havia fet: ja tenia dona i casa... i el *cric-cric* dels bastons sobre les lloses del sòl li sonava com un toc de campanes de festa.

Eixiren al carrer: encara no clarejava el sol i les estrelles relluïen com espurnetes punt d'apagar-se.

— Ostres, quin airet que fa! —digué ella amb dolçor, tapant-se la boca amb el bec del mocador.

— I que en sou de fredolica, Laia...! Veieu? Jo ho trobo bo —contestà ell, tot tou i rient.

El ceguet també remugava alguna cosa, quan, de sobte, esclatà una rebombori espantós i xiulets furients i cops de perols i esquellotes: quedaren espantats. Però abans de tenir temps de dir res, de tots els indrets de la placeta sortí una pluja de pedres com ous de gallina, que petaren per les parets i la porta de l'església, amb un terratrèmol de mil diastres. Reculà la comitiva, espantada; però entremig del soroll i dels xisclets de dona i renecs d'home, s'olí un gran crit i alguna cosa petà pesadament en terra. A la porta es toparen amb el senyor rector, que sortia cremat i cridant:

— Què és això, poques vergonyes, perduts!

Però enmig d'aquella tempesta no s'hi sentia la seva veu i hagué d'amagar-se a corre-cuita per no rebre.

COMENTARI

En unes 10 línies, comenteu quins aspectes dels contes podem considerar actuals, és a dir, que encara tenen vigència (si bé, és clar, el context ha canviat). Feu-ho en un text redactat.

Tot i que el context ha canviat, hi ha un fum d'aspectes dels contes que encara es troben a la vida quotidiana de la gent d'avui en dia. Trobem el menyspreu causat per la procedència o per les característiques de la família, així com el mal tracte, tant de cara a les persones com de cara als animals.

Els assassinats de les dones pels seus marits també és un fet molt destacable. El paper de la dona al conte és important: es pot apreciar de la mala manera que aquesta és tractada pels homes en general (considerada una esclava, amb la funció de tenir fills...)

Un altre factor és la misèria. Actualment, en els temps en què estem vivint, tot i que la misèria no és tan greu com la descrita als contes, també hi ha episodis on la gent pateix gana i ha de pidolar i/o robar per poder posar-se alguna cosa a la boca.

Altres aspectes a considerar tot i que potser no tan destacables, serien l'enveja de la societat, la malícia d'algunes persones, el fet de solucionar els problemes ficant bombes...

En conclusió, tot i ser un llibre escrit fa un centenar d'anys, un considerable nombre d'aspectes d'aleshores se segueixen mantenint avui en dia i, això hauria de canviar.